

CODA-gruppen – En bimodal tvåspråkig och ouppmärksam resurs

CODAs – An unnoticed bimodal/bilingual resource

Karin Allard, universitetslektor, Örebro universitet

karin.allard@oru.se

Carin Roos, senior professor, Högskolan Kristianstad

carin.roos@pinfo.se

Sammanfattning

Denna studie gäller en grupp personer som benämns CODA (Children of Deaf Adults). CODAs¹ är för forskare en intressant grupp eftersom de växer upp i familjer med ett visuellt-tecknat språk och ett auditivt-talat språk. De använder sina två modalt olika språk i sin familj. Trots denna speciella tvåspråkighet är forskningsfältet begränsat. Studien är en intervjustudie av tolv hörande vuxna (18–50 år) som växt upp i teckenspråkiga familjer. Huvudsyftet för studien var att utifrån ett translanguagingteoretiskt perspektiv analysera effekter associerade med erfarenheter av svenska och svenskt teckenspråk under uppväxten. I föreliggande artikel fokuseras de positiva flerspråkiga erfarenheterna som denna grupp har, samt hur de beskriver egna upplevda bimodala språkeffekter. Huvudfynden visar att den teckenspråkiga uppväxten upplevs som en styrka för utveckling av svenska och för generell språkkompetens.

Abstract

This study concerns a group of people often called CODA (Children of Deaf Adults). CODAs are of significant interest to researchers since they grow up in families with one visual-signed language and another auditive-spoken language. They use two languages in the family in two different modalities. Despite this the research field is limited.

The study was an interview study of twelve hearing adults (age 18 - 50) who had grown up in deaf signing families. The overarching purpose of the study was, from a translanguaging theoretical perspective, to analyze effects associated with experiences of Swedish and Swedish Sign Language during childhood. In this particular article positive multilingual effects and experiences are focused upon, as well as how they describe bimodal language effects. The main findings from this study show benefits

from CODAs growing up in a signing family on development of Swedish and of general linguistic competence.

Keywords: CODA, Swedish, Swedish Sign Language, translanguaging theory

Inledning

I denna studie undersöks uppfattningar och upplevelser av att växa upp med svenskt teckenspråk¹ och svenska som modersmål. Mer specifikt handlar det om hörande barn till döva föräldrar och föräldrar med hörselnedsättning, det vill säga de personer som benämns CODA (Children of Deaf Adults, CODAs). I studien intervjuas tolv CODAs² som nu är vuxna (ålder 18 - 50 år).

Syftet med huvudstudien har varit att ta reda på CODAs uppfattningar om på vilka olika sätt deras tvåspråkiga bimodala kompetens påverkat dem genom livet och hur denna kompetens blivit bemött. Datamaterialet som helhet innehåller utsagor som beskriver tillkortakommanden, brist på förståelse hos omgivningen och till och med osynliggörande av CODAs språkliga kunskaper, likväl som positiva upplevelser av att ha vuxit upp med både teckenspråk och talspråk. I denna artikel fokuserar vi däremot enbart på de utsagor som beskriver deras upplevelser av den bimodala tvåspråkighetens effekter på språklig kompetens. I analysen ställer vi två frågor

- Vad beskriver informanterna som betydelsefullt för utvecklingen av sitt svenska språk?
- Vad beskriver informanterna som effekter av sin teckenspråkiga kompetens?

CODA-gruppen är särskilt intressant att studera av flera skäl. De har en alldeles unik och specifik tvåspråkighet (Kanto, 2016). Tvåspråkigheten består av två språk med olika modalitet. CODAs hör till gruppen *heritage signers* (Chen Pichler m.fl., 2018) och en del av dem hör dessutom till gruppen som är både *heritage signers* och *heritage speakers* (Chen Pichler m.fl., 2019b). Deras tvåspråkighet är intressant eftersom det ena språket bearbetas och uppfattas av

---

¹ I artikeln använder vi uttrycket *svenskt teckenspråk* där det är motiverat för att markera att det är det svenska teckenspråket och inte vilket teckenspråk som helst som avses. I övriga fall skriver vi *teckenspråk* i betydelsen alla teckenspråk och inte specifikt enbart det svenska. I Resultat däremot används "teckenspråk" i linje med informanternas utsagor och avser då svenskt teckenspråk.

² Vi använder i artikeln CODAs med ett plural -s från engelskan i betydelsen "individerna som har döva föräldrar".

den visuella perceptionen medan det andra bygger på auditiv perception. Det första är ett språk som är visuellt-tecknat (visual-signed) och det andra auditivt-talat (auditive-spoken) (Bosworth & Stone, 2021). CODAs utvecklar alltså två helt olika språk med olika modalitet redan tidigt i sin uppväxt. En del lär sig fler än två språk i sin uppväxtmiljö, vilka kan bestå av ett eller flera teckenspråk och/eller ett eller flera talspråk. Den grupp som studerats här har svenskt teckenspråk som modersmål i hemmet men lär sig också tidigt svenska som det omgivande språket i det svenska samhället, bland släkt och vänner, i förskola och skola. CODAs kan sägas ha flera modersmål (Chen Pichler, Kuntze, Lillo-Martin, m.fl., 2019). Informanterna i denna studie anger att de själva har både svenska och svenskt teckenspråk som modersmål, men att föräldrarna däremot har enbart svensk teckenspråk.

Myndighetstexter under de senare decennierna styrker vikten av stöd för svenskt teckenspråk som modersmål. Detta gäller CODAs likväl som andra teckenspråksanvändare oavsett hörselstatus. Rätten till svenska är underförstådd och självklar. Internationellt tar *FN:s konvention om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning* också upp rätten till teckenspråk. För Sverige tillkom bindande skrivningar i Språklagen (2009:600). Denna är både en ramlag och en skyddslag som ska stärka bl.a. svenska teckenspråkets ställning. I lagen står det att den som är döv eller har en hörselnedsättning och i *behov av svenskt teckenspråk* ska få möjlighet att lära sig, utveckla och använda språket (14§ Språklagen 2009:600).

Teckenspråkiga uppfattar begreppet "behov" i myndighetstexterna som märkligt, vilket också blir märkligt om vi skulle säga att hörande ska få lära sig svenska om de har behov av det.

Begreppet *behov* väljer vi därför att tolka som en betoning på rätt att välja språk. Det är alltså inte en rättighet riktad enbart mot döva utan för alla som ingår i den teckenspråkiga sfären.

Institutet för språk och folkminnen är den myndighet som har som uppgift att bevaka dessa rättigheter och som har påverkansansvar. De pekar på stora brister i stöd till CODAs där bland annat skolan pekas ut (Språkrådet, 2019).

Forskning om CODAs

Forskning om CODAs varierar i innehåll och intresseområden. En del forskning behandlar det unika i flerspråkighet med olika modalitet och användning i skilda miljöer (Chen Pichler, Reynolds & Palmer, 2019; DeMeulder m.fl., 2019). Annan forskning behandlar istället det gemensamma som CODAs flerspråkighet har med andra flerspråkiga (Blanco-Elorrieta m.fl., 2018; Brozdowski & Emmorey, 2020; Horton & Singleton, 2022; Pizer m.fl., 2012) och det unika

i att utveckla en bimodal tvåspråkighet där ett språk är talat och ett annat uttrycks manuellt (Hofman & Chilla, 2015; Kanto, 2016).

Nordiska studier som adresserar CODAs är få (se ex. Kanto, 2016; Kanto m.fl., 2021). De studier som ändå finns handlar i huvudsak om små barn (Cramér-Wolrath, 2013a, 2013b; Kanto, 2016; Kanto m.fl., 2013; Kanto m.fl., 2015). Cramér-Woraths (2013a, 2013b) svenska studie redovisar exempelvis ett tvillingpars utveckling (mellan 10 månader till 8 års ålder) där ett av barnen är hörande. I studier från Finland av Kanto (2016) och Kanto m.fl. (2013; 2015) studerades 10 barn i åldrarna 12 – 36 månader. Kanto m.fl. (2021) har också studerat teckenspråkig vokabulär hos 15 något äldre CODAs i åldrarna 4 – 15 år. De nordiska studierna redovisas nedan tillsammans med andra utomnordiska studier. Vi har däremot inte funnit någon nordisk studie som undersöker vuxnas upplevelser och erfarenheter som hörande i teckenspråkiga familjer, vilket denna artikel adresserar.

Filer och Filer (2000) skriver att fokus lätt blir på språkligheten i studier av CODAs när det i själva verket kan vara annat som är viktigare för familjerna. De är heterogena vad gäller religion, etniskt ursprung och demografiska förhållanden. De har inte alltid ens teckenspråkighet gemensamt eftersom en del döva väljer bort teckenspråk för sina hörande barn och ibland också för sin egna del (Chen Pichler, Reynolds & Palmer, 2019; Filer & Filer, 2000). Informanterna i denna studie har svenskt teckenspråk som modersmål och är uppvuxna i Sverige med svenska i det omgivande samhället, i förskola och skola, bland släkt och vänner. De har därför också svenska som modersmål.

Med utgångspunkt i nedanstående forskningsgenomgång presenteras här två forskningsteman relevanta för denna studie; 1) språkens användning i skilda miljöer och 2) den specifika tvåspråkiga bimodala kompetensen.

Två olika språk för skilda miljöer

I intervjustudier av CODAs beskriver de sin uppväxt som “bilingual and bimodal with a spoken language and a signed one in regular use among family members” (Pizer, m.fl., 2012, s. 76). Det som är specifikt i denna tvåspråkiga situation är att familjemedlemmarna är bimodala språkanvändare men också att de olika språken inte kan blandas hur som helst. Föräldrarna har svårighet att uppfatta det omgivande samhällets talade språk. Därmed kan de inte dela det talade på lika villkor med sina barn. Språken förekommer i skilda miljöer där barnen kan

tillgodogöra sig båda språken medan föräldrarna riskerar att ställas utanför i de miljöer där enbart talspråk används. Pizer m.fl. beskriver en ideologisk klyfta där döva föräldrar och de egna barnen tillhör olika språkgrupper.

I forskning om språkutveckling för CODAs synliggörs hur föräldrar hanterar denna specifika situation och vilken effekt det får på barnens utveckling av dels majoritetssamhällets språk, dels teckenspråk (Kanto m.fl., 2013). Forskningen visar att det är vanligt att föräldrar talar och stödjer sitt tal med enstaka tecken, särskilt om endast en av föräldrarna är döv. Kanto m.fl. analyserade variationen och mängden både vad gäller de språkliga erbjudanden som barnen fick och kvalitén i de två språken i vardaglig interaktion. De fann att barnens tvåspråkighet var beroende av tillgång till teckenspråk i högre grad än tillgång till talspråk. Barnen utvecklar sina talade språk väl, medan teckenspråkutvecklingen var beroende av att barnen erbjöds mycket tid i teckenspråkig miljö, i hemmet och utanför det. En miljö med hög teckenspråkskvalité stärkte också barnens förmåga i majoritetssamhällets språk. I de fall föräldrarna enbart valde att tala med stöd av enstaka tecken hade detta negativ effekt över tid på barnens användning av teckenspråk.

DeMeulder m.fl. (2019) poängterar att i interaktion uppstår ett ojämnt förhållande. Döva kan inte uppfatta talat språk på lika villkor som hörande, och hörande är ofta inte teckenspråkiga. Pizer m.fl. (2012) beskriver att barnen måste kämpa för att vidmakthålla sin egen kunskap i föräldrarnas språk. De måste också ständigt ta hänsyn till dem i all interaktion där hörande personer är närvarande. Detta gör CODAs språkliga familjesituation unik i relation till annan flerspråkig familjemiljö. Detta ytterligare ett område där få studier är genomförda (Kanto m.fl., 2013).

Tvåspråkig bimodal kompetens

Bishop och Hicks (2005) poängterar CODAs relativa osynlighet i forskning om flerspråkighet. De menar att anledningen till att denna typ av flerspråkighet inte beforskas kan ha att göra med brist på erkännande av teckenspråken som fullvärdiga språk. Senare forskning bekräftar att denna brist fortfarande existerar trots att många länder erkänt teckenspråk som språk.

Erkännandet får inte konsekvenser i praktiken för barnen och deras föräldrar (Språkrådet, 2019), trots att döva själva driver frågan om rätten till en uppväxt och skolgång med tillgång till sina olika språk (Chen Pichler, Kuntze, Lillo-Martin, m.fl., 2019). En annan anledning är att CODAs har setts som enspråkiga - inte som flerspråkiga. I motsats till det har senare års

forskning bidragit med kunskap som inte bara handlar om CODAs tvåspråkighet, utan också om flerspråkighet med flera talade språk och flera teckenspråk. Det handlar om “potential modality effects, or phenomena that are unique to contexts involving signed languages” (s. 176). Denna forskning hör ofta hemma i tvärvetenskapliga samarbeten som involverar barns språkutveckling, psykolingvistik, kognitionsforskning och neurolingvistik.

Det forskningsintresse som ägnats åt CODAs har hittills i huvudsak svarat på frågor om hur döva föräldrar, främst mödrar, interagerar med sina hörande barn (Van den Bogaerde & Baker, 2005). I det sammanhanget har man ofta intresserat sig för de familjer som har både döva och hörande barn. Intresset har främst då gällt likheter och skillnader i deras sätt att stödja barnens språkutveckling och tvåspråkighet. Cramér-Wolrath (2013a) skriver att det är intressant med tanke på vad andra kan lära av döva föräldrars ageranden och förväntningar på barnen. I Cramér-Wolraths studie gällde det främst den döva mammans sätt att växla modaliteter med sina två barn, ett hörande och ett dövt barn. Mamman verkade instinktivt kunna anpassa sig till barnens olika perceptuella förutsättningar i sin interaktion, vilket möjliggjorde barnens utveckling av båda språken, svenskt teckenspråk och svenska.

Mamman (Cramér-Wolrath, 2013a) placerar tecken där alla tre kan se dem och bekräftar gemensam förståelse med blickar, kommentarer och taktill kontakt. Cramér-Wolrath beskriver ett komplext samspel. Det bygger på visualitetens villkor men är samtidigt också ledsagad av ljud och talade ord. Vid 22 månaders ålder separerar den hörande tvillingen de båda språkens användning av ögonkontakt och visar redan då medvetenhet om språkens olika modalitet (Cramér-Wolrath, 2013b). Bosworth och Stone (2021) beskriver hur CODAs tittar på ansikten och registrerar tecken och rörelser perifert mycket tidigt, redan vid 5 - 6 månaders ålder. De utvecklar en medvetenhet om språkens olika modaliteter och därmed också visualitetens betydelse i all interaktion (Cramér-Wolrath, 2013b). CODAs lär sig hur man tar ordet i den ena modaliteten respektive i den andra (Horton & Singleton, 2022). Denna typ av studier är få, särskilt studier om bimodalitet och multimodalitet som en tillgång i barns språkliga utveckling (Roos & Allard, 2016; Roos m.fl., 2016). Multimodalitet beskriver Kusters (2017) som en bred repertoar av olika verktyg som de använder i kommunikation med varandra. Kusters tar upp pekning, handalfabetsbokstavering, gester, teckenordval, munnrörelser, samt länkning mellan skriven text och handalfabet.

Kanto m.fl. (2015) fann att CODAs redan vid 12 månaders ålder kan

...separate their languages already in early phases of language development by coordinating their language use not only when interacting alone with a Deaf or hearing person but also even when both interlocutors are present. (s. 785)

Forskare har ställt sig frågor om switching mellan olika språk i en interaktion är mer neurologiskt krävande i de fall språken har olika modalitet. Om det är mer krävande skulle bimodalitet i så fall hindra utvecklingen och det framförs att språken borde hållas isär. Blanco-Elorrieta m.fl. (2018) visar däremot att det inte är mer kognitivt kostsamt att använda ett språk eller flera och att växla mellan dem, inte ens när språken har olika modalitet.

En trygg döv identitet och djupt engagemang i teckenspråkig kultur hos föräldrarna påverkar att de värdesätter barnens teckenspråklärande (Kanto m.fl., 2013). Detta har sedan stor betydelse för hur barnen i vuxen ålder beskriver sin upplevelse av att vara tvåspråkig (Pizer m.fl. 2012). Lärares kunskap i skola och förskola om hur man bäst kan tillmötesgå elevernas bimodala och tvåspråkiga bakgrund i undervisningen har också stor betydelse. I studier (Pizer, m.fl., 2012; Garcia & Otheguy, 2020) och myndighetsrapporter (Språkrådet, 2019; Utbildningsstyrelsen, 2019) framkommer det att skolan och samhället däremot behöver få en mer övergripande språklig orientering och att det i allra högsta grad gäller teckenspråkiga barn (Allard & Chen Pichler, 2018). Vuxna CODAs kan senare dra nytta av sin positiva tvåspråkiga kompetens i exempelvis yrkesval. Filer och Filer (2000) visar i sin forskningsöversikt att hela 60% av CODAs arbetar, eller har någon gång arbetat, med döva. Dövkulturen och teckenspråkets språkpsykologiska påverkan spelar stor roll för dessa individer genom hela livet, men vi finner ytterst få studier som berör hur språken påverkar och stödjer varandra.

Teoretisk förankring

Studien tar sin utgångspunkt i *translanguaging theory* (Garcia & Li Wei, 2014) som en teoretisk förklaringsmodell för att förstå informanternas bimodala språkmiljö och dess betydelse för utvecklingen av, och inbördes samverkan mellan, informanternas två språk. Både internationellt (Li Wei, 2018; Cummins, 2017; Garcia & Li Wei, 2018) såväl som nationellt (Wedin, 2017) har forskare använt teorin för att studera elevers möjligheter att använda sina flerspråkiga resurser i undervisningen, och utanför den (Skolverket, 2018). I forskningsområdet om CODAs translanguaging och deras multimodalitet undersöks hur de språkliga kompetenserna kommer till användning (Chen Pichler, Kuntze, Lillo-Martin, m.fl., 2019; DeMeulder m.fl., 2019). I denna

artikel gäller det inte bara möjligheter som erbjuds och hur det sker utan också de upplevda fördelarna av den bimodala språkkompetensen.

Med translanguaging menas här den process då den mänskliga hjärnan bearbetar sina olika språkliga upplevelser för att formera nya förståelser, tankar och kunskaper baserade på de olika språk och språkliga uttryck som individen äger (Garcia & Li Wei, 2014). I denna studie använder vi detta som en förståelsemodell för hur informanterna använder sin tvåspråkighet som grund i möten med andra som är antingen hörande eller döva. Vi använder likaså vår egen teckenspråkskunskap och erfarenhet av bimodal språkmiljö som en tillgång i vår analys av berättelserna.

Informanterna hade frihet att välja språk, modalitet och uttryckssätt med utgångspunkt i vad de ville förmedla i *the translanguaging space* (Li Wei, 2011, 2018) som uppstod i intervjuögonblicket. Kusters (2017) beskriver att translanguaging spaces

...create[s] a social space for the multilingual language user by bringing together different dimensions of their personal history, experience and environment, their attitude, belief and ideology, their cognitive and physical capacity into one coordinated and meaningful performance. (s. 1223)

I ljuset av detta studeras här hur informanterna uppfattar sina språkliga resurser som tillgångar. Vi intresserar oss alltså för hur informanterna talar om sitt språkande och vad de berättar om vad det gör med dem som deltagare i språkande aktiviteter. Det är informanternas reflektioner om sin bimodala tvåspråkighet som är utgångspunkt här. Analyserna fokuserar det som verkar ha påverkat utvecklingen av informanternas svenska och svenskt teckenspråk.

Metod

Genomförandet av studien följer en kvalitativ, analytisk modell i enlighet med Kvale och Brinkman (2014). De resonemang vi för i resultat och diskussion bygger på intervjuer av 12 CODAs. Urvalet av informanterna är strategiskt genom att vi har eftersträvat variation och spridning på olika sätt. Variation i urval har gällt ålder (18–50 år), kön, livserfarenhet och yrken. Alla informanterna har en uppväxt i teckenspråkig familj, vilket är ett grundkriterium. Det innebär att alla har nära anknytning till svenskt teckenspråk i familjen. Det kan vara att båda föräldrarna är döva eller hörselskadade. Det kan också vara att den ena föräldern är döv och den andra

hörande. I stort sett uppfattades kommunikationen i hemmet vara baserad på svenskt teckenspråk men i varierande grad med inslag av talad svenska.

Vi har eftersträvat variation också i kunskap i svenskt teckenspråk. Några av informanterna har många familjemedlemmar med teckenspråkskunskaper, och några har få. Det som är gemensamt för informanterna är dock att svenskt teckenspråk var en del av vardagsspråket i hemmet. De yngre och de äldre informanternas erfarenhet av modersmålsundervisning i skolan skiljer sig åt. Den yngre gruppen (18–30 år) har erfarenhet av detta medan mellangruppen (30–40 år) saknar sådan erfarenhet. De har istället haft svenskt teckenspråk som C-språk på gymnasiet. Den äldsta gruppen (40–50 år) har ingen sådan erfarenhet alls.

De informanter som ingick i studien finns beskrivna i nedanstående tabell:

Tabell 1

Information om deltagarna i studien

INFORMANT	YRKE	ÅLDER
Informant 1	Teckenspråkstolk	51 år
Informant 2	Studerande	20 år
Informant 3	Teckenspråkstolk	35 år
Informant 4	Teckenspråkstolk	50 år
Informant 5	Grundskollärare, specialpedagog	52 år
Informant 6	Akademiker	50 år
Informant 7	Akademiker	41 år
Informant 8	Teckenspråklärare	35 år
Informant 9	Förvaltningsassistent	35 år
Informant 10	Studerande	20 år
Informant 11	Grundskollärare, IT-pedagog	35 år
Informant 12	Boendesamordnare för LSS	30 år

Urvalet gjordes genom kontakt med personer som fanns i våra egna teckenspråkiga nätverk. Ingen av dem i urvalet ingår däremot i våra personliga, privata eller nära umgängeskretsar. Några av dem har vi fått kännedom om genom en snöbollseffekt där en informant har föreslagit någon ytterligare som de i sin tur känner. Några av informanterna är söner eller döttrar till döva personer vi känner eller personer vi har träffat i olika sammanhang på fritid eller i yrket och på

så sätt kunnat ta kontakt med. Ytterligare några har vi fått kännedom om genom kontakter på olika arbetsplatser där vi fått veta att teckenspråkiga hörande personer arbetar. Eftersom gruppen teckenspråkiga och CODAs i Sverige är förhållandevis liten och vi som forskare har kännedom om många är det svårt att göra ett urval där de skulle vara helt okända för oss. Vi bedömde att vårt urval kunde erbjuda den variation vi eftersträvade i ålder och bakgrund, och därmed tillföra studien värdefull information. Vi ansåg också att vårt urval utifrån ålder skulle kunna ge oss en bredare överblick över hur samhällets syn på svenskt teckenspråk upplevdes över tid. I synnerhet var det aspekter som rörde variation i CODA-gruppens unika språksituation som var särskilt intressanta. Tillika fick vi ett urval som varierade när det gäller hur svenskt teckenspråk ingått som en del av familjens kommunikation och samspel i sitt vardagsliv.

Intervjuerna föregicks av ett skriftligt informerat samtycke (Vetenskapsrådet, 2017) för alla informanterna. Intervjuerna genomfördes fysiskt i majoriteten av fallen och i några digitalt. Varje intervju pågick i cirka 45–60 minuter och byggde på en i förväg utarbetad intervjuguide som stöd för de semistrukturerade intervjuerna. Vidare genomfördes intervjuerna av en av oss forskare som själv är döv, svensk- och teckenspråkig. Data består av videodokumenterat teckenspråkigt material och transkriberingar gjorda i en översättningsprocess till svensk text av professionell teckenspråkig person. Det centrala i transkriberingsarbetet var att översätta den innehållsliga kärnan i vad som framkom i informanternas berättelser snarare än hur deras teckenutförande såg ut. Det fonologiska transkriberingsverktyg som teckenspråkslingvistik brukar tillämpa användes därför inte. Vi bedömde inte att det var relevant för vårt syfte.

Vi vill också understryka att informanternas varierande teckenproduktion inte hade någon betydelse för vår förståelse av deras narrativ. Att informanternas teckenspråkskunskaper varierade såg vi inte heller som en begränsning. Snarare var det viktigt för studiens syfte och forskningsfrågor att fånga de individuella erfarenheterna i situationer där svenskt teckenspråk och svenska är närvarande. Informanternas olika typer av teckenproduktion blev också synligt i intervjuerna och förstärkte utsagorna, vilket vi ser går i linje med translanguaging som förståelsemodell. Informanternas olika typer av teckenproduktion blev också synliga i intervjuerna och förstärkte utsagorna. Utifrån ett translanguagingperspektiv illustrerar detta hur informanterna tar stöd i sin egen språkrepertoar för att kompensera eller utveckla ett annat språk. Informanterna uttryckte också själva att de var medvetna om sina strategier. Vidare uttalade de också i början av intervjun att de kände sig bekväma med att denna genomfördes på svenskt teckenspråk. Någon värdering av informanternas egna språkproduktion gjordes inte.

I enlighet med Riessman (2008) har vi arbetat med utsagorna på följande sätt. Vi har letat efter kritiska aspekter, det vill säga sådant som framstod i berättelserna som avgörande, problematiska, framgångsrika eller på ett speciellt sätt positiva. Vidare sökte vi likartade begrepp och uttryck, likväl som det udda. Vi använde ett holistiskt angreppssätt så att det blev möjligt att finna avgörande och gemensamma teman i informanternas hela berättelse, och samtidigt synliggöra motsägelser inom varje berättelse.

Datamaterial har sedan bearbetats genom att innehållet i intervjuerna fått genomgå flera analysgenomgångar. Dessa utgick från informanternas subjektiva berättelser. De fördjupade analyserna är gjorda av forskarna själva. De är båda teckenspråkiga, varav en själv är döv. En tematisk analys i enlighet med Riessman (2008). Det innebär att vi har bearbetat vårt datamaterial i tre olika steg.

I steg 1 skapade vi tillsammans med informanterna ett gemensamt narrativ utifrån studiens huvudsyfte och med stöd i intervjufrågorna (Riessman, 2008). Intervjuerna var utformade på ett sådant sätt att vi lät informanterna berätta om sin uppväxt i familj, skola och friluftsliv. Syftet var att informanten fritt skulle få reflektera kring sin unika språksituation som hörande i en hemmiljö med svenskt teckenspråk och med svenska utanför den egna hemsfären. Dessa narrativ transkriberades och genomlästes för en första övergripande sökning och markering av teman.

I steg 2 av vår narrativa analys fokuserade vi på utsagor utifrån forskningsfrågorna för denna artikel. Dessa handlar om informanternas beskrivningar av betydelsen av sin bimodala tvåspråkiga uppväxt för sin utveckling av svenska språket och om vilka effekter den teckenspråkiga kompetensen kan ha.

I steg 3 bröts sedan de teman vi fann i materialet ner i ytterligare olika delar till individuella subteman. Det betyder att jämförelser gjordes mellan de olika individuella teman som framkom i analysarbetet. Dessa subteman kategoriserades under varje informants berättelser kring sina olika erfarenheter, varierande teckenspråkskunskaper kopplat till ålder och yrkesliv. Därefter sammanfogades åter dessa till gemensamma huvudteman i enlighet med Phoenix (2008) modell. Det betyder att vi med stöd av denna modell kunde definiera det som var det gemensamma i CODAs berättelser. Utifrån vår tematiska läsning av materialet och våra forskningsfrågor har vi således urskilt gemensamma huvudteman som var genomgående i varje informants berättelse.

Med utgångspunkt i första forskningsfrågan om vad informanterna beskriver som betydelsefullt för utvecklingen av sitt svenska språk blev tre teman synliga: 1) *Att utveckla språkförståelse*, 2) *Att ta stöd i teckenspråk för att förstå svenska* och 3) *Att med stöd i teckenspråk formulera sig på svenska*. Med utgångspunkt i den andra forskningsfrågan om vad informanterna beskriver som effekter av sin teckenspråkiga kompetens blev ytterligare ett tema synligt nämligen 4) *Att ta stöd i teckenspråkiga visuella strategier*.

Resultat

Det som var gemensamt för informanterna var att de tänkte mycket kring sin egen teckenspråkskompetens, om bemötande av andra utanför familjen och kring teckenspråk som en tillgång. Det gällde tankar kring vad teckenspråk tillförde den egna generella språkkompetensen. Detta kan exemplifieras med hjälp av utsagor från Informant 5 som uttryckte att teckenspråk skapade en "ytterligare dimension" (5) och att det ger språkglädje. "Det är svårt att förklara, men [...] jag älskar språk. Jag älskar att uttrycka mig". Dessutom upplever informanten att "på teckenspråk känner jag att jag kan visa vem jag är" (5).

Varje informant har tilldelats en siffra, vilken anges som referens för citat ur datamaterialet. I citaten förekommer symboler som tre punkter ... för informantens korta pauseringar, hakparentes med tre punkter [...] för avbrutet citat, samt i de fall vi kommenterar eller förtydligar något underförstått t.ex. [svenska].

Att utveckla språkförståelse

Teckenspråkigheten möjliggjorde utveckling av generell språkförståelse genom att informanterna exponerades för två olika språk i olika sammanhang. En av informanterna (1) uttryckte till exempel att kunskaper i teckenspråk var ett stöd i att även utveckla förståelsen i det svenska språket. Informanten uttrycker detta genom sina funderingar över hur starkt teckenspråket påverkat användandet av det svenska språket

Samtidigt om jag tänker på det idag som vuxen, mitt svenska språk använder jag mycket mycket mer än många andra som inte är CODA! Då känner man... [...] eller är det för att jag byter mellan två språk så mycket i mitt yrke, är det det som gjort att min svenska blivit så stark? Jag vet inte.

(1)

I utsagor om att uttrycka sig på teckenspråk blir det tydligt att det upplevs som det starkare språket. Det bara flyter på. Att däremot uttrycka sig på svenska sätter igång processer inombords. Informant 3 säger till exempel

När jag pratar svenska är det som att det pågår en process i hjärnan samtidigt som jag pratar. Jag koncentrerar mig mer på orden och liksom sätter ihop en mening innan jag säger den högt. Men jag sitter inte och monterar meningar tecken för tecken innan jag ska säga nåt på teckenspråk, det är mer avslappnat. ... Ibland kommer jag på mig själv, när jag sitter på möte till exempel, med att sitta och välja mina ord. Jag gör liksom två saker samtidigt när jag ska prata svenska. (3)

De beskriver de talade, skrivna eller tecknade orden som komplement till varandra på olika sätt. Informant 2 är medveten om att en aktiv analys av språket, på samma sätt som "när man läser igenom hela pappret för att ta reda på vad det egentligen säger" ständigt sker inombords. Informanterna beskriver sin språksituation som att det ena språket får ge stöd åt det andra och vice versa.

Att ta stöd i teckenspråk för att förstå svenska

Informanterna överlag upplevde att de har förmåga att lätt anpassa sig till olika språksituationer tack vare kunskaper och erfarenheter i teckenspråk. Särskilt tydligt blir det när språket blir ett verktyg för att förstå eller att minnas ord eller begrepp. Här talar de exempelvis om handalfabet som en visuell funktion eller särskild minnesstrategi för stavning. Informant 4 beskriver också handalfabet som minnesstöd för albanska och Informant 1 och 7 i lärandet av andra språk som engelska

Sedan har jag använt teckenspråk för att komma ihåg saker. Till exempel om jag skulle plugga in glosor brukade jag träna genom att bokstavera med handalfabetet. Sedan på prov kunde jag bokstavera under bordet tills jag kände att jag kommit på den rätta stavningen. (7)

De berättar att detta på samma sätt även gäller lärande av svenska glosor. Utöver handalfabet påverkar tecken och teckenspråkets struktur utvecklingen av svenska. Informant 3 menar att man inte kan "hålla isär de ämnena för att för oss hänger de ju samman". Denne tillägger att "förståelsen för hur det är på teckenspråk kan hjälpa att förstå svenskan, vad som är samma och hur de skiljer sig åt". Informant 3 menar också att modersmålsundervisning i teckenspråk borde ske "integrerat och parallellt med svenska". När de ska uttrycka något på svenska startar alltså en formuleringsprocess som botten i teckenspråk. Informanterna betonar betydelsen av visualiteten som grund för teckenspråkets struktur och uppbyggnad och hur den spiller över på

förståelse av den talade svenskan. Vi tolkar denna typ av utsagor som att de utvecklar en metaspråklig medvetenhet tack vare sin tvåspråkighet.

Att med utgångspunkt i teckenspråk formulera sig på svenska

Med utgångspunkt i teckenspråkskunskap kan Informant 2 laborera med den svenska syntaxen och “byta plats på orden för att förstå lättare”. Informanten kallar det att “medla mellan olika språk”. Informanterna nämner i intervjuerna att teckenspråk har gett dem insikter om att de har förmåga att kunna formulera ett talat budskap med stöd av olika språkliga resurser som i detta sammanhang är visuella verktyg (mimik, kroppsuttryck).

Jag tror att jag kan använda min kropp och mitt ansikte på ett sätt som förtydligar och förstärker olika saker. Både när jag pratar med hörande och med döva. Jag har fått den kompetensen och försökt utveckla den vidare. (5)

Informanten kallar det för en “språklig teknik”(2). De flesta informanter lyfte värdet av att förstå visualitetens användbarhet i många situationer och hur man kan utveckla vissa förutsättningar för detta. Informanterna skapar en metaspråklig medvetenhet om vilken betydelse språklig redundans har när det gäller att förtydliga eller översätta mellan olika ord i svenska eller teckenspråk. Det kan gälla ord som har en dubbelbottnad betydelse eller där det inte framgår så tydligt vad som avses. Detta gäller även hur olika interaktionsformer ser ut, hur turtagning och samtalsregler fungerar i de olika språken.

Teckenspråkighet relateras till att tala men inte till att skriva. Informant 10 berättar till exempel att i skolan tyckte lärarna att denne var duktig på att berätta men sämre på att skriva berättelser. Informanten funderar på om det har med teckenspråksnarrativet i sig att göra. Informanten berättar att hemma använde de alltid enbart teckenspråk i berättelser och diskussioner. Informant 10 säger att “hemma så pratar jag bara ett språk med tecken ... Så det gör väl att mina kunskaper när jag pratar [svenska] är mycket bättre än i mitt skriftliga språk”. De menar att skriftspråk förknippas med talspråk på ett annat sätt än för andra hörande. Däremot har teckenspråkigheten betydelse för skrift på ordnivå. Informant 1 säger att denne är “stark på stavning” och “kan se ordet som en bild framför sig”. Informant 9 säger också att

Jag lärde mig redan tidigt hemma att om man körde fast och inte visste hur nåt tecknades så måste man kunna bokstavera det. [...] Så det där med bokstivering fastnade tidigt. Konstigt egentligen att skolan inte uppmuntrade det, det var ju ett bra sätt att stava på som jag fortfarande gör. (9)

Att ta stöd i teckenspråkiga visuella strategier

Teckenspråkigheten verkar också ge en särskild förmåga att registrera och förstå de delar av en interaktion som inte utgörs av talade ord. Till exempel uttrycks det så här:

Det är ju att jag kan uppfatta – nu generaliserar jag lite, men – att jag kan uppfatta signaler, särskilt kropps- och ansiktssignaler på ett annat sätt från personer som jag kommunicerar med, eller att jag ser någon på långt håll och märker att "oj, det här ser inte bra ut". Jag uppfattar de signalerna, självklart både de positiva och de negativa. Man kan säga att jag uppfattar dem tidigt. Jag ser så mycket visuellt och uppfattar mycket visuellt, vilket jag ser som väldigt positivt. Sedan att tolka kroppsspråk ser jag som en nytta som jag använder mycket idag i mitt arbete. Jag skulle säga att jag fått en annan syn, ett annat perspektiv, en mer öppen syn på alla människor. (12)

Detta menar Informant 1 att just CODAs är lite bättre på än andra och kan anpassa sig effektivt i interaktionen. Informanten säger att det är som att "skanna av en person"(1) och menar också att det saknas hos personer som lärt sig teckenspråk som vuxna.

Att kunna växla mellan sina olika språk och använda teckenspråkets visuella grammatiska system skapar också en språklig säkerhet. Teckenspråk i synnerhet öppnar upp för uttryckssätt som ligger i språkets natur och som ger möjligheter att hitta andra uttrycksformer i talspråklig kommunikation med hörande. Man kan både förstärka och förtydliga genom att man har kompetens i båda språken. Det blir tydligt när något går snett i en talspråklig interaktion.

Jag tycker att jag har blivit bra på att kommunicera utan så mycket missförstånd. [...] om jag inte förstår försöker jag få personen att kanske förklara på ett annat sätt, jag är mer kommunikativ tror jag. (2)

Ett exempel på utsaga som beskriver teckenspråkets varierande stödfunktion för informanterna är när en av dem säger

Om jag träffar någon som inte kan svenska kan jag lätt uttrycka med gester, för jag har teckenspråket med mig. Det kan man använda till sådana saker. Det underlättar både för andra och mig själv. [...] Jag brukar också använda teckenspråk om jag diskuterar nåt med mig själv. Om jag står i duschen och funderar på nåt kan jag teckna med mig själv. (7)

Den teckenspråkiga kompetensen gör också att individen utvecklar en förmåga och ett behov av att föreställa sig det som sägs i visuella bilder, vilket fungerar som stöd för minnet och

förstärker förståelsen av det som uttrycks på svenska. Den visuella utformningen av ett tecken blir alltså en länk till innebörden av det svenska ordet.

Om man berättar med lite rörelser, visar lite, då får jag som en visuell bild av vad som hänt. Annars hänger jag inte med. Då kommer jag inte ihåg vad de har berättat. Jag måste få en visuell bild jag kan föreställa mig i huvudet, först då kan jag hänga med i deras berättelse. (4)

Det blir i denna utsaga också tydligt att teckenspråk och visualitet har betydelse för minnet och för språkförståelsen. Informanten minns och förstår det som sägs bättre genom att skapa sig inre visuella bilder av det som sägs på svenska.

Detta tyder också på att teckenspråk i uppväxtåren präglar informanterna att utveckla en visuell förmåga som avlastar dem kognitivt när de lyssnar på svenskt tal. Det tar sig uttryck i ett behov av att samtidigt som de lyssnar vill de se ord på en powerpoint eller en tavla. "Då kan jag fokusera. Det blir för tungt att bara lyssna. Det måste finnas något att titta på också" säger Informant 3. Det här gäller också när de ska förstå andra språk som till exempel engelska. Informant 12 berättar att

Om jag inte förstod nånting som de sa på till exempel engelska kunde jag i huvudet formulera om det till teckenspråk för att förstå. ...om de bara stod och pratade, då tappade de mig direkt. När det gäller talat språk har jag svårt att hålla koncentrationen uppe. (12)

Informant 12 menar att som CODA är man beroende av att ibland kunna "stänga av öronen och bara kolla på tolken". Denne pluggade på universitet i samma grupp som två döva studenter och hade på så vis ständig tillgång till teckenspråkstolkning av föreläsningarna. Informanten berättar om studiesituationer som berikas av tolkningen och som är svårt utan denna tillgång. Informanten har behov av att både lyssna, läsa och få tillgång till teckenspråk. "Det blev mer konkret för mig och lättare att förstå när jag tittade på tolken. Så jag har alltid behövt en kombination av de här tre kan man säga [text, tecken och talspråk].

Diskussion

Intresset i denna studie fokuserar CODAs egna uppfattningar och upplevelser av sin tvåspråkiga bimodala kompetens. Avgränsningen här för denna artikel är att lyfta detta med stöd i translanguagingteori och med utgångspunkt i upplevelser av effekter för utveckling av svenska språket och teckenspråkig kompetens.

Innan vi diskuterar upplevelsen av tvåspråkigheten som en tillgång är det viktigt att kort poängtera att det också finns utsagor om sådant som är problematiskt. Pizer m.fl. (2012) beskriver att det inte är en självklarhet ens inom döva familjer att båda språken ska finnas, vilket informanterna i denna studie också berättar om. Framför allt upplever de att teckenspråk får stå tillbaka i en del av familjernas interaktion, vilket också speglas i en viss ambivalens i vilket språk som är deras första språk. Kunskapen som en tillgång har de ofta själva fått driva och själva uppmärksamma eftersom de vuxna i och utanför skolan inte verkat värdesätta den. Detta gäller för CODAs ännu idag, vilket bekräftas i myndighetsrapporter (se Språkrådet, 2019; Utbildningsstyrelsen, 2019). Med detta sagt återgår vi till att diskutera resultaten med utgångspunkt i hur tvåspråkighet med svenskt teckenspråk och svenska upplevts för de tolv informanterna.

Translanguaging innebär att individen använder sina olika språkliga resurser för att utveckla sitt tänkande (Courtin, m.fl., 2010) och samtidigt utveckla sina kunskaper i ett annat språk (Garcia & Li Wei, 2014; Garcia & Otheguy, 2020). Genom att belysa denna specifika flerspråkighet i ett translanguagingperspektiv blev det tydligt att det för informanterna i denna studie har det svenska teckenspråket spelat olika roller i olika livsskeden och i huvudsak upplevts, och upplevs, som en tillgång på olika sätt. Det är således med kunskaper i teckenspråk som utvecklandet av svenska språket kunnat utgöra en språklig resurs för informanterna, vilket överensstämmer med translanguaging som förståelsemodell.

Informanterna har inte kunnat berätta om sin tidiga språkliga utveckling utan endast kunnat berätta om minnen som har att göra med familjens val av språk i olika miljöer och situationer. De ser effekter av den tvåspråkiga uppväxten. Dessa synliggörs av att informanterna uppvisar en förmåga att göra jämförelser mellan sina språk och redovisar upplevelser av förmågor som andra hörande inte har. Det visar också att de haft tillgång till teckenspråk och fått nytta av det för att utveckla sina kunskaper i svenska, även om tillgången har varierat och förmodligen sett olika ut för olika informanter. Kanto m.fl. (2013) fann att barnens tvåspråkighet var beroende av tillgång till teckenspråk i högre grad än tillgång till talspråk, vilket blir synligt också i denna studies resultat.

Interaktionen i en teckenspråkig familj bygger på andra perceptuella förmågor och strategier än i talspråkliga. Det handlar om ögonkontaktens och blickars kommunikativa betydelse (Cramér-Wolrath, 2013b). Det handlar om sätt att sitta, att hålla i barnen och att samtidigt uppmärksamma barnen på något de kommunicerar om. Bosworth och Stone (2021) visar att

teckenspråkiga barn har en visuell perceptuell strategi att titta på ansiktet hos den de kommunicerar med, som är etablerad redan vid 5 - 6 månaders ålder. Kanto m.fl. (2015) skriver att vid 12 månaders ålder separerar barnen sina språk i interaktion med hörande respektive med döva. Vid 22 månaders ålder kan den hörande tvillingen i Cramér-Wolraths (2013b) studie använda ögonkontakt på ett differentierat sätt i interaktion med hörande respektive med döva. Vi förmodar att dessa forskningsresultat också gäller den grupp informanter som denna studie har intervjuat. Vi har dock inga direkta utsagor som beskriver det men däremot blir det synligt i informanternas utsagor på annat sätt. Bosworth och Stone (2021) ställer till exempel frågor om hur de speciella visuella förmågorna har betydelse för hur teckenspråkiga uppfattar interaktion i talspråkliga sammanhang. I vår studie finns många utsagor där informanterna berättar om visuell känslighet och andra sätt att registrera och förstå andra människor som de inte känner igen hos andra hörande.

Det blir också tydligt i utsagorna att de utvecklat metaspråklig medvetenhet som de har nytta av på olika sätt i interaktion med andra. Informanternas berättar om att det "är lätt att se och läsa av människor och vad de vill"(9) och att "använda sin kropp och ansikte"(5) för att förtydliga och förstärka det som sägs. Det finns utsagor som också kan härröras ur tidig teckenspråkig uppväxt som handlar om känslighet för ord med dubbelbottnad betydelse, stämningar i samtal och personers sätt att vara, känsla för turtagningar och samtalsregler. Detta beskriver de som viktiga och positiva förmågor. De är också helt klart medvetna om dem. De beskriver att de äger "en annan syn, ett annat perspektiv, en mer öppen syn på alla människor"(12) som en informant uttrycker det.

Inte heller svenskan uppfattas enbart som ord och talspråk. En del utsagor har handlat om att de förstår och minns en talspråklig interaktion bättre när de föreställer sig det som sägs som visuellt. Informanternas berättelser tyder på att trots att de inte fått stöd och uppmärksamhet för sin kunskap i teckenspråk i skolan har de alltså utvecklat strategier för att hantera och dra nytta av den.

Informanternas utsagor visar att skolan missat det som idag benämns i termer av translanguaging och multimodalitet (Chen Pichler m.fl., 2019b; DeMeulder m.fl., 2019). Trots bristande medvetenhet hos lärarna visar informanternas utsagor att de i interaktion med andra använder sina olika språk och språkliga resurser. De används för att bearbeta sina olika upplevelser, för att formera nya förståelser, tankar och kunskaper, helt i enlighet med beskrivningar av vad translanguaging innebär (Garcia & Li, 2014).

Informanterna uppvisar medvetenhet om att teckenspråk med sin mimik, kroppsspråk och gester kan användas när de ska förstå och formulera sig på svenska. Informanternas uppmärksamhet på det Kusters (2017) kallar olika multimodala verktyg har erbjudit dem ökade möjligheter att upptäcka och förstå svenskans icke ljudmässiga sida. Den visuella uppmärksamheten och känsligheten verkar vara betydelsefull för hur informanterna utvecklar sin svenska. I narrativen finns utsagor som visar att teckenspråk och den visuella förmågan har betydelse för förmåga att minnas det som sägs under pågående samtal på svenska. Informant 4 menar dessutom att det går att minnas och förstå bara om denne skapar sig inre visuella bilder av det som sägs. Informanternas utsagor som att det "pågår en process i hjärnan"(3) när något ska sägas på svenska kan tyda på visualiserings- och översättningsprocesser, från teckenspråk till svenska.

Visualitet som tillgång i interaktion med andra manifesteras framför allt som en ökad uppmärksamhet på visuella signaler kopplade till språkande, som är bekräftat också i andra studier (Chen Pichler, m.fl. 2018). En informant i vår studie talar om att äga en visuell "språklig teknik"(5) som andra hörande inte äger.

Translanguagingteoretiska resonemang om språk och makt har gett insikter om hur informanternas olika språkliga kunskaper som CODAs är en tillgång, precis som det är för alla andra flerspråkiga (Garcia, & Otheguy, 2020). Informanterna upplever att de har flera modersmål och betraktar oftast svenskt teckenspråk och svenska som likvärdiga språk i sina liv. Det verkar som de successivt upptäcker dessa båda språk och tidigt i livet börjar jämföra och tänka om dem. Cramér-Wolrath (2013a) visar också att tidig språklig medvetenhet är möjlig.

Vår studie har också kunnat visa att informanterna utvecklar en metaspråklig medvetenhet. Detta manifesteras genom att kunna tala om hur teckenspråkets multimodala komponenter förstärker och tydliggör svenska språket. Teckenspråkskunskapen förstärker inte bara förståelsen för svenskans uppbyggnad, ordens betydelse och talspråkliga uttryck utan också förståelse för dess ickeverbala sidor. Informanterna utvecklar också strategier för att träna och minnas ord och begrepp på svenska genom sin kunskap i svenskt teckenspråk och användning av handalfabet. De påpekar också vikten av att få undervisning i teckenspråk och svenska, vilket understryks som viktigt av Språkrådet (2019).

Denna studien har också visat att tillgången till svenska och svenskt teckenspråk har gett en del av informanterna incitament till de yrkesval de gjort i livet. Annan forskning (Filer & Filer, 2000)

visar att detta inte bara är ett svenskt fenomen. De visar också att CODAs ofta arbetar i teckenspråkiga miljöer eller på arbetsplatser där teckenspråkskunskap värderas högt.

Underlaget i studien är litet. Det är 12 informanternas utsagor vi har att utgå ifrån, vilket är för få för att möjliggöra generaliserande slutsatser. Däremot är det en beskrivning av en grupp personers uppfattningar som hittills inte är beforskad i någon högre grad. Vi har med denna studie kunnat beskriva upplevelser av tillgång till och betydelse av teckenspråkigheten. Vi ser stor samstämmighet i dessa berättelser och vi kan också beskriva likartade upplevelser av brister i skolans bemötande.

En brist i studien är att urvalet är gjort med utgångspunkt i våra egna nätverk av teckenspråkiga personer och inte slumpmässigt. Informanterna är personer vi har kunnat få kännedom om tack vare att många i den förhållandevis lilla gruppen teckenspråkiga och CODAs i Sverige är kända för oss. Gruppen är ändå inte så liten att vi känner informanterna personligen.

Mer forskning behövs om CODAs utifrån många olika perspektiv. Det behövs forskning om bemötande i förskola och skola och i det sammanhanget forskning som specifikt studerar den flerspråkiga kompetensen med utgångspunkt i ett translanguagingteoretiskt perspektiv. Det behövs också mer forskning om de tidiga årens språkutveckling. Kognitionsforskning skulle likaså kunna bidra med svar på hur den teckenspråkiga kompetensen påverkar svenskspråkig utveckling. Vidare behövs forskning om upplevelser av identitet och gemenskap inom gruppen CODAs, om upplevelser i skolan och vad som sker där, om erfarenheter i arbetslivet och mycket mer. Det saknas forskning om denna grupp inom i stort sett alla forskningsfält.

Slutligen har analysen för denna artikel visat att informanternas beskrivningar visar att teckenspråk kan utgöra en god grund för att utveckla ett talat språk och att många likheter i övrigt finns med andra tvåspråkiga. Det unika är den bimodala tvåspråkiga erfarenheten som leder till en särskild visuell känslighet som i sin tur ger en alldeles speciell språklig kompetens och förmåga.

Referenser

- Allard, K., & Chen Pichler, D. (2018). Multi-modal visually-oriented translanguaging among Deaf. *Translation and Translanguaging in Multilingual Contexts*, 4(3), 384 – 404. Doi: [10.1075/ttmc.00019.all](https://doi.org/10.1075/ttmc.00019.all)

- Bishop, M., & Hicks, S. (2005). Orange eyes: Bimodal bilingualism in hearing adults from deaf families. *Sign Language Studies*, 5, 188-230. Doi: [10.1352/sls.2005.0001](https://doi.org/10.1352/sls.2005.0001)
- Blanco-Elorrieta, E., Emmorey, K., & Pylkkänen, L. (2018). Language switching decomposed through MEG and evidence from bimodal bilinguals. *PNAS*, 115(39), 9708-9713. Doi: [10.1073/pnas.1809779115](https://doi.org/10.1073/pnas.1809779115)
- Bosworth, R.G., & Stone, A. (2021). Rapid Development of Perceptual Gaze Control in Hearing Native Signing Infants and Children. *Developmental Science*. Accepted Author Manuscript e13086. <https://doi.org/10.1111/desc.13086>
- Brozdowski, C., & Emmorey, K. (2020). Shadowing in the manual modality. *Acta Psychologica* 208(2020)103092. Doi: [10.1016/j.actpsy.2020.103092](https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2020.103092)
- Chen Pichler, D., Martin-Lillo, D., & Palmer, J.L. (2018). A Short Introduction to Heritage Signers. *Sign Language Studies*, 18(3), 309-324. Doi: [10.1353/sls.2018.0005](https://doi.org/10.1353/sls.2018.0005)
- Chen Pichler, D., Kuntze, M., Lillo Martin, D., Muller de Quantros, R., & Rossi Stumpf, M. (2019a). *Sign Language Acquisition of Deaf and Hearing Children. A Bilingual Introduction*. Gallaudet University Press, Washington DC.
- Chen Pichler, D., Reynolds, W., & Palmer, J. L. (2019b). Multilingualism in Signing Communities. I S. Montanari & S. Quay, *Multidisciplinary perspectives on multilingualism* (s. 175-202). De Gruyter Mouton.
- Courtin, C., Herve, P-Y., Petit, L., Zago, L., Vigneau, M., Beaucousin, V., Jobard, G., Mazoyer, B., Mellet, E., & Tzourio-Mazoyer, N. (2010). The neural correlates of highly iconic structures and topographic discourse in French Sign Language as observed in six hearing native signers. *Brain & Language* 114(2010), 180-192. Doi: [10.1016/j.bandl.2015.05.003](https://doi.org/10.1016/j.bandl.2015.05.003)
- Cramér-Wolrath, E. (2013a). *Signs of acquiring bimodal bilingualism differently*. [Doktorsavhandling, Stockholms universitet].
- Cramér-Wolrath, E. (2013b). Parallel bimodal bilingual acquisition: A hearing child mediated in a deaf family. *Sign Language Studies*, 13, 516-540. Doi: [10.1353/sls.2013.0017](https://doi.org/10.1353/sls.2013.0017)
- Cummins, J. (2017). *Flerspråkiga elever - Effektiv undervisning i en utmanande tid*. Natur & Kultur Akademiska.
- DeMeulder, M., Kusters, A., Moriarty, E., & Murray, J. J. (2019). Describe, don't prescribe. The practice and politics of translanguaging in the context of deaf signers. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 40(10), 892-906. Doi: [10.1080/01434632.2019.1592181](https://doi.org/10.1080/01434632.2019.1592181)
- Filer, R.D., & Filer, P.A. (2000). Practical considerations for counselors working with hearing children of deaf parents. *Journal of Counseling & Development*, 78(winter 2000), 38-43.

- Garcia, O., & Li, Wei. (2014). *Translanguaging - Language, Bilingualism and education*. Palgrave.
- Garcia, O., & Li, Wei. (2018). *Translanguaging - flerspråkighet som resurs i lärandet*. Natur & Kultur.
- Garcia, O., & Otheguy, R. (2020). Plurilingualism and translanguaging: commonalities and divergences. *International Journal of Education and Bilingualism*, 23(1), 17-35. Doi: [10.1080/13670050.2019.1598932](https://doi.org/10.1080/13670050.2019.1598932)
- Horton, L., & Singleton, J. (2022). Acquisition of turn-taking in sign language conversations: An overview of language modality and turn structure. *Frontiers in Psychology*, 13. Doi: [10.3389/fpsyg.2022.935342](https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.935342)
- Hofman, K., & Chilla, S. (2015). Bimodal bilingual language development of hearing children of deaf parents. *European Journal of Special Needs Education*, 30(1), 30-46. Doi: [10.1080/08856257.2014.943563](https://doi.org/10.1080/08856257.2014.943563)
- Kanto, L. (2016). *Two languages, two modalities. A special type of early bilingual language acquisition in hearing children of deaf parents*. [Doktorsavhandling, University of Oulu]
- Kanto, L., Huttunen, K., & Laakso, M. L. (2013). Relationship between the linguistic environments and early bilingual language development of hearing children in Deaf-parented families. *Journal of deaf studies and deaf education*, 18(2), 242-260. Doi: [10.1093/deafed/ens071](https://doi.org/10.1093/deafed/ens071)
- Kanto, L., Laakso, M. L., & Huttunen, K. (2015). Differentiation in language and gesture use during early bilingual development of hearing children of Deaf parents. *Bilingualism: Language and Cognition*, 18(4), 769-788.
- Kanto, L., Syrjäälä, H., & Mann, W. (2021). Assessing vocabulary in deaf and hearing children using Finnish Sign Language. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 26(1), 147-158. Doi: [10.1093/deafed/enaa032](https://doi.org/10.1093/deafed/enaa032)
- King, K.A., & Fogle, L.W., (2013). Family language policy and bilingual parenting. *Language Teaching*, 46(2), 172-194. Doi: [10.1017/S0261444812000493](https://doi.org/10.1017/S0261444812000493)
- King, K.A., Fogle, L.W., & Logan-Tryy, A. (2008). Family Language Policy. *Language and Linguistics Compass*, 2(5), 907-922. Doi: [10.1111/j.1749-818x.2008.00076.x](https://doi.org/10.1111/j.1749-818x.2008.00076.x)
- Kusters, A. (2017). Gesture-based customer interactions: deaf and hearing Mumbaikars' multimodal and multilingual practices. *International Journal of Multilingualism*, 14(3), 283-302. Doi: [10.1080/14790718.2017.1315811](https://doi.org/10.1080/14790718.2017.1315811)
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur.

- Li Wei (2011). Moment analysis and translingual space: Discursive construction of identities by multilingual chinese youth in Britain. *Journal of Pragmatics*, 43, 1222-1235. Doi: [10.1016/j.pragma.2010.07.035](https://doi.org/10.1016/j.pragma.2010.07.035)
- Li Wei (2018). Translanguaging as a practical theory of language. *Applied Linguistics*, 39(1), 9–30. Doi: [10.1093/appln/amx039](https://doi.org/10.1093/appln/amx039)
- Palviainen, Å., Lehtonen, J., & Valli, T. (2012). Formulerande av en familjespråkspolicy - en gemensam, komplex och ständigt pågående process. *Finsk tidskrift*, 2012(5-6), 71-86.
- Phoenix, A. (2008). Analyzing narrative context. I M. Andrews, C. Squire & M. Tamboukou (Red.). *Doing narrative research* (s. 64-77). SAGE.
- Pizer, G., Walters, K., & Meier, R.P. (2012). "We communicated that way for a reason": Language practices and language ideologies among hearing adults whose parents are deaf. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 18(1), 75-92. Doi: [10.1093/deafed/ens031](https://doi.org/10.1093/deafed/ens031)
- Riessman, C.K. (2008). *Narrative methods in human sciences*. SAGE.
- Roos, C., Cramér-Wolrath, E., & Falkman, K. (2016). Intersubjective Interaction between Deaf Parents/Deaf Infants during the infant's first 18 months. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 21(1), 11-22. Doi: [10.1093/deafed/env034](https://doi.org/10.1093/deafed/env034)
- Språkrådet (2019). *Med blick på modersmålet - Om språksituationen för hörande barn till döva och modersmålsundervisningen i svensk teckenspråk*. Språkrådet.
- Van den Bogaerde, B., & Baker, A.E. (2005). Code mixing in mother-child interaction in deaf families. *Sign Language & Linguistics*, 8(1/2)153-176. Doi: [10.1075/sll.8.1.08bog](https://doi.org/10.1075/sll.8.1.08bog)
- SFS 2011:185 (2011). *Skolförordningen*. Skolverket.
https://www.lagboken.se/Lagboken/start/skoljuridik/skolforordning-2011185/d_758681-sfs-2011_185-skolforordning
- Språklagen (2009:60). Riksdagen. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/spraklag-2009600_sfs-2009-600
- Skolverket (2018). *Greppa flerspråkigheten - en resurs i lärande och utbildning*. ISY Skolverket.
- Utbildningsstyrelsen (2019). *Teckenspråkiga barn i småbarnspedagogiken och förskoleundervisningen*. Utbildningsstyrelsen, Finland.
- Wedin, Å. (2017). *Språklig mångfald i klassrummet*. Lärarförlaget.
- Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Vetenskapsrådet.